

Boris Parii – personalitate marcantă în comunitatea medicală și farmaceutică a Republicii Moldova

V. Valica

Centrul Științific în Domeniul Medicamentului, USMF „Nicolae Testemițanu”

Boris Parii – Eminent Personality in the Medical and Pharmaceutical Community of Republic of Moldova

Professor Boris Parii was an important person of the medical and pharmaceutical community of the Republic of Moldova. He entered national and international scientific life through his competence and hard work; wrote over 180 papers in science education including 3 monographs, 1 handbook in therapeutic pharmacology, 12 patents, and 4 compendiums of methodological and pharmacological guidelines. Boris Parii contributed to the foundation of the National Institute of Pharmacy, where he worked as director for more than 10 years. He became the Laureate of the National Premium in science and technology due to his scientific performance in 2004.

Key words: Boris Parii, professor, pharmacology.

Б. И. Парий - выдающаяся личность в медицинском и фармацевтическом обществе Республики Молдова

Профессор Парий Борис Иванович был и остается выдающейся личностью в медицинском и фармацевтическом сообществе Республики Молдова. Он стал известен на национальном и международном уровне благодаря компетентности и трудолюбию, будучи автором и соавтором более 180 научных работ, в том числе 3 монографий, 1 руководства в области терапевтической и прикладной фармакологии, 12 патентов, 4 сборников, методических указаний. Б. И. Парий был в числе основателей Национального Института Фармации, которым руководил на протяжении 10 лет. В 2004 году стал Лауреатом Национальной Премии в области науки и техники.

Ключевые слова: Борис Иванович Парий, профессор, фармакология.

În noiembrie 2009 multregretatul Boris Parii a întors cea din urmă filă a biografiei sale. Depășind sfârșitul vieții ca experiență supremă a condiției umane, a pătruns în spațiul etern al personalităților, care au părăsit lumea pământească. La 22 noiembrie se va împlini 1 an de la trecerea în neființă a distinsului profesor universitar Boris Parii, doctor habilitat în medicină, șef al Laboratorului Evaluare Preclinică și Clinică a Medicamentelor al Centrului Științific în Domeniul Medicamentului de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, director-fondator al Institutului Național de Farmacie, specialist de categorie superioară în domeniul farmacologiei.

Un pios omagiu îi aduc astăzi cei care l-au cunoscut, apreciat și stimat. Îl comemorăm, fiindcă avem ferma convingere, că a fost și va rămâne o personalitate reprezentativă și un nume de rezonanță în domeniul profesiei medicale și farmaceutice din Moldova și alte țări.

Viitorul savant, pedagog, profesor Boris Parii este descendent dintr-o frumoasă viță de țărani, cu rădăcini viguroase, adânc implantate în fosta așezare de pe Prut, satul Șarbaca, raionul Râșcani. I-a fost predestinat să se nască la 25 martie 1944 într-o casă de mari gospodari ai satului, nespuse de respectați în localitate - Ion Parii și Vera Cucută, oameni harnici, sinceri, cu trainice tradiții strămoșești. Spiritul disciplinat și rigurozitatea, în care și-a petrecut copilăria într-un cuib părintesc cu cinci copii, dar mai ales onestitatea, pentru care părinții săi erau atât de bine cunoscuți, nu l-au părăsit niciodată.

Avea o dragoste neobișnuit de pronunțată față de satul de baștină. Se mândrea cu calificativul - șarbăcean. A regretat mereu

dispariția satului sub apa Prutului odată cu înălțarea, acum 35 de ani, a barajului de la Costești-Stânca (1). Deseori în amintirile sale mângăia cu dor vetrele scumpe - căsuța părintească, pridvorul, lanurile și potecile, lunca din valea Prutului.

Casa bătrânească a încălzit sufletele și a bucurat ochii celor cinci copii ai soților Ion și Vera Parii, Boris fiind următorul după fratele Ion. Frații mezini Victor și Petru, care de asemenea au devenit medici experimentați, urmând calea fraților mai mari, și sora Iulia i se adresau respectuos „bădică”. Destinul lumesc al lui Boris Parii a fost strâns împletit de soarta fraților și a neamului în întregime care l-a lansat în lume.

În 1957 a absolvit școala primară din satul natal, iar în anul 1961 termină cu medalie de aur școala medie din satul Vărătic, raionul Râșcani. În același an ia cu succes admiterea la Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, absolvindu-l cu mențiune în anul 1967. Din primul an de studenție se încadrează cu râvnă în studii, evidențiindu-se prin sârguință, menținută pe întreaga perioadă de învățământ, având un cult anume pentru cunoaștere, fiind sociabil, binevoitor, deschis, cumpătat la vorbă, cu o memorie de invidiat.

Pregătirea profesională excelentă a absolventului Boris Parii a determinat propunerea comisiei de repartizare a Institutului de Medicină, condus de academicianul Vasile Anestiadi, de a continua studiile imediat după absolvire în aspirantură la Catedra de Farmacologie. Capabil, echilibrat, modest, dornic de a se afirma în domeniul de referință dl Boris Parii a fost observat și selectat pentru serioasa muncă de cercetare științifică.

Pas cu pas, în ascensiune, a urcat apoi treptele ierarhice, caracteristice corpului profesoral didactic – de la asistent, lector superior, conferențiar până la profesor universitar. În aceste funcții dl Boris Parii și-a manifestat veritabila vocație pedagogică, cu un talent deosebit transmițând ceea ce cunoștea studenților, fiind înalt apreciat de discipoli. Ca pedagog și cercetător a lăsat în urma lui imaginea unui om plin de abnegație, generos și simplu, energic și entuziast, beneficiind de o gândire logică deosebită. S-a dăruit semenilor săi și a reușit să găsească un loc în sufletele lor.

La vârsta de 28 de ani (1972) susține teza de doctor în medicină, sub conducerea remarcabilului savant-farmacolog, profesorului Efim Alexeevici Muhin, cu denumirea „Сравнительная фармакологическая характеристика этирона, адреномиметиков и их комбинаций”. Din anul 1979 până în 1991 îl aflăm la Institutul Agricol „M. Frunze” din Chișinău în funcție de lector superior și conferențiar la Catedra Terapie, specialitatea Medicină Veterinară, unde își continuă munca pedagogică și activitatea pe tărâmul științific. În 1995 susține teza de doctor habilitat în științe medicale în cadrul Consiliului Științific Specializat al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” cu tema „Majorarea eficacității medicamentelor și prognozarea efectelor lor secundare”. A fi om de știință dedicat, a considerat-o cea mai înaltă apreciere a muncii sale, servind și promovând știința cu credință și pasiune, urmând pe parcursul activității sale frumoasele tradiții, preluate de la iluștrii profesori pe băncile *Alma-Mater*.

În timp, meritele sale profesionale au fost recunoscute de către instanțele superioare. Din anul 1991 până în 1996, prin ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova, dl Boris Parii deține funcția de director al Centrului Științific Farmaceutic și de Producție, de șef al Direcției principale a MS RM pentru aplicarea în practică a medicamentelor (1992-1993). Contribuie la fondarea în 1996 a Institutului Național de Farmacie (INF) prin fuzionarea Centrului Științific Farmaceutic și de Producție cu Laboratorul de Stat pentru Control și Certificare a Medicamentelor. Profesorul Boris Parii și-a fructificat cugetul, forțele, talentul întru prosperarea INF, care, în temei constituie principalul bilanț al muncii sale, activând mai mulți ani aici în postura de director (1996-2005). La această instituție a încheiat un colectiv minunat, devenind inima, sufletul și speranța echipei sale, având tot sprijinul și susținerea organelor de conducere în domeniu, a colaboratorilor și colegilor săi. Domnul Boris Parii era un conducător cu experiență, atent în lucru, energic și exigent. Manifesta multă diplomatie în relațiile de colaborare cu alte organe de stat, instituții și organizații (2).

Prin cunoștințele vaste și experiența dobândită de-a lungul anilor în activitatea sa, prin dinamismul și puterea de muncă neobișnuită, prin capacitatea organizatorică domnia sa a reușit să imprime un anumit stil de muncă în cadrul INF. A contribuit la poziționarea INF la nivel național și internațional, inclusiv participarea la lucrările Comisiei Internaționale a Țărilor CSI în domeniul medicamentului. A optat pentru o aliniere a științei farmaceutice și medicale din Republica

Moldova la standardele europene, reprezentând cu cinste INF în cadrul mai multor reuniuni, congrese, expoziții naționale și internaționale. Multiplele inițiative ale dlui Parii au făcut să crească potențialul INF. A contribuit la crearea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale, implementarea metodelor moderne de cercetare pentru obținerea medicamentelor indigene pe baza materiilor prime locale, a pledat insistent pentru susținerea și dezvoltarea producției farmaceutice naționale, pentru un sistem farmaceutic, care ar corespunde cerințelor înaintate de organismele internaționale. Scânteia ideii edificării unei noi clădiri pentru INF a fost a dlui Boris Parii.

O altă latură a personalității sale multilaterale a constituit-o apropierea de istoria medicamentului. Putea vorbi ore întregi despre medicament. Aduna amănuntele la un loc pentru a compune o viziune de ansamblu asupra medicamentului, având un spirit de cunoaștere dezvoltat. A preferat studiul și documentarea, uneori fără repaus. S-a atașat de farmacologie în tinerețe și i-a rămas fidel toată viața, studiind, în special, aspectul clinic al medicamentului, privindu-l prin prisme de filozofie, religie, fizică, chimie, fiziologie, biologie, medicină, farmaceutică, de materie și spirit. A studiat trecutul, s-a bucurat de prezentul Medicamentului și a muncit mult pentru ascendența lui în Viitor (5). Datorită calităților sale manageriale, unanim recunoscute, dl Boris Parii a participat la inițierea și realizarea numeroaselor acțiuni în domeniul medicamentului.

Rezultatele cercetărilor științifice i-au adus recunoașterea din partea celor mai distinși savanți în domeniu. Dumnealui a reușit să se impună în viața științifică prin competență și muncă asiduă, având în palmare peste 180 lucrări științifico-didactice, inclusiv 3 monografii, 1 manual în domeniul farmacologiei terapeutice și aplicative, 4 compendii, 4 inovații, elaborări metodice, ghiduri farmacoterapeutice. Este autorul a 12 brevete de invenție, printre care: „Procedeu de vitaminizare a fructelor”; „Procedeu de obținere a pulberilor în formă amorfă”; „Metodă de tratament a șocului”; „Procedeu de obținere a soluției de acid acetilsalicilic”. Ultimul brevet în 1996, la Salonul de Inventică din Pittsburgh (SUA) a fost menționat cu Medalia de Argint (2). Toate lucrările sale sunt rezultatul unor îndelungate și rafinate cercetări.

Trebuie menționată activitatea profesorului Boris Parii în pregătirea și editarea în coautorat cu mentorii săi, profesorul Constantin Matcovschi și multregretatul academician Vasile Procopișin a celor 4 îndrumare/compendii pentru medici și farmaciști: Medicamente omologate în Republica Moldova (1999), Compendium Medicamentorum (2001), Ghid Farmacoterapeutic (2004, 2006). Aceste îndrumare au completat vidul informațional privind medicamentele autorizate în țară, ajutându-i pe medici și farmaciști să se orienteze în sortimentul preparatelor medicamentoase de pe piața farmaceutică din Republica Moldova (6).

Rigoarea organizatorică și puterea sa de muncă, calitățile manageriale excepționale au fost apreciate și remarcate de instanțele superioare din domeniu. În anul 2004 pentru ciclul de lucrări „Elaborarea medicamentelor noi autohtone și

implementarea lor în practica medicală” a devenit Laureat al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii. În același an, ca membru activ al Secției Medicale a AȘM, a fost ales membru al Adunării Generale a AȘM. A fost îndrumător la unele teze de doctorat și doctor habilitat.

Ultimii ani de viață științifică profesorul Boris Parii i-a dedicat unui preparat medicamentos combinat *Neamon-hepa*, elaborat în cadrul Centrului Științific în Domeniul Medicamentului al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. În anii 2007-2009 deține funcția de șef al Laboratorului Evaluare Preclinică și Clinică a Medicamentelor al instituției respective, continuându-și activitatea și în cadrul Agenției Medicamentului (secția Evaluare farmacologică cu grupul GLP).

Dl Boris Parii a manifestat o înaltă responsabilitate civică. A muncit cu studenții mai multe veri la „țelină”, la lucrările agricole de toamnă din țară. Fără a-și cruța sănătatea a participat la campania de lichidare a consecințelor avariei de la Centrala Atomică Cernobâl (1986), devenind titular al Medaliei de Stat: „*За отличие в воинской службе – I степень*”.

Prin voia destinului, într-un moment de răscruce a vieții sale, biografia i-a fost străpunsă de o boală nemiloasă, fiind amenințat de iminența unui sfârșit prematur. Aceasta i-a comprimat existența și i-a accelerat ritmul. Parcă făcuse un „pariu” cu viața și ținea să-l câștige. A supraviețuit bolii datorită unui nemaipomenit optimism, efort de voință, spirit de luptător, care-i erau prieteni și aliați.

În toate posturile, pe care le-a avut de-a lungul timpului, a fost un entuziast și factor activator eficient. Avea darul de a dinamiza colectivul, în care se afla, și de al menține într-un echilibru continuu. Asculța colegii, le accepta sugestiile, dar își argumenta convingător propriile atitudini. Știa să țină cont de orice opinie și orice motivație adversativă. Își oferea sfaturile cu o deosebită generozitate, înțelegere și omenie față de semenii săi, iar față de mentorii și iluștrii săi predecesori în ale profesiei purta un profund respect.

Întreaga sa existență s-a distins prin capacitatea de a se dedica unor valori perene - știința, educația, cultura. De asemenea, așa cum mărturisea, toată viața lui de adult, a tins să-și facă datoria pentru părinți, pentru școala unde a învățat, satul său, universitatea de pe meridianul chișinăuean, pentru promoția de medici 1961-1967, pentru neamul și țara lui. Trebuie de menționat că până în ultimele zile de viață s-a străduit să rezolve cât mai multe lucruri importante. A făcut-o cu aceeași ardoare și sacrificiu, care i-au caracterizat toată activitatea.

Dl Boris Parii a fost energic ca un *perpetuum mobile*, întreprinzător, plin de idei și posedat de dorința de a crea medicamente autohtone, de a înființa la Chișinău un Muzeu al Medicamentului și un Muzeu al Satului Moldovenesc. Spre regret, multe din intențiile sale au rămas nerealizate.

La sfârșit de toamnă 2009 se stinge. S-a stins un Om cum rar se poate întâlni, nu numai un profesionist, ci o adevărată

forță. Prin trecerea în nemurire a domnului Boris Parii s-a pierdut un Om deosebit, o inconfundabilă personalitate, un mare cărturar. Om creator, om cercetător, om muncitor și de principiu, Boris Parii și-a creat o lume cu propriile sale forțe. Și-a realizat destinul cu pricepere, cutezanță și optimism, pregătindu-se astfel pentru mântuirea divină și limpezind cărările celor ce-l vor urma (7).

Disparația sa în neantul veșniciei reprezintă o mare pierdere pentru comunitatea medicală și farmaceutică națională, lăsând un gol imposibil de acoperit în sufletul familiei îndurerate, a celor care i-au cunoscut capacitatea de dăruire profesională și umană.

Farmacolog de vocație, filozof prin meditație, savant eminent, dl Boris Parii s-a înscris cu pagină nemuritoare în Cartea de Istorie a Medicinii și Farmaciei, cauză pentru care a luptat cu perseverență, cu un inegalabil entuziasm, bazat pe dorința fermă de a contribui din plin la ascensiunea perpetuă a prestigiului Patriei și Profesiei.

La un an de la plecarea sa spre eternitate, dl Boris Parii își menține în continuare prezența prin lucrările sale, prin discipoli și prieteni, prin familia sa: soția - Feodosia, feciorii - Radu și Sergiu, nepoții - Patric-Ion și Dan, nepoțica - Maria-Daniela, prin frații săi și soră.

Fie ca cel mai mare respect și cele mai frumoase amintiri să dăinue prin ani peste cel care a fost Boris Parii.

P.S. „Medicamentul de la Adam până la Ștefan cel Mare și Sfânt” (5) este ultima carte cu semnătura sa. Aici găsim un mesaj pentru cei rămași pe pământ de la regretatul Boris Parii: „Viața e cel mai mare dar de la Dumnezeu dat Omului, iar sănătatea e neapărat partea componentă a vieții. Dacă trăiești înseamnă, că deja ești sănătos. Bucurați-vă de viață”.

Bibliografie

1. Stici I. Șarbaca-satul de sub apă. Chișinău, 1999;181.
2. Safta V. Boris Parii: scurt fișier biografic. *Pro Farmacia*. 2004;3:8.
3. Parii B. Efecte specifice și nespecifice ale medicamentelor - mecanisme la nivel molecular. *Akademios*. 2007;4:62-65.
4. Parii B. The dependence between physico-chemical and allergenic properties of xenobiotics. *NBC Risks. Current Capabilities and future perspectives for protection*. NATO science Series. Vol. 25. London: Kluwer academic publishers. 1999;459-467.
5. Parii B, Rusnac L, Ungureanu A. Medicamentul de la Adam până la Ștefan cel Mare și Sfânt. Chișinău, 2006;303.
6. Matcovschi C, Procopișin V, Parii B. Ghid farmacoterapeutic. Chișinău, 2006;1424.
7. Valica V. In memoriam: Boris Parii. *Curierul Medical*. 2010;1:69.

Corresponding author

Valica, Vladimir, dr. h. farm., profesor
 Centrul Științific în Domeniul Medicamentului
 USMF „Nicolae Testemițanu”
 Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 165
 Tel.: 205454, 205438
 E-mail: valicavlad@gmail.com

Manuscript received June 15, 2010; revised manuscript October 07, 2010